

See dokument on EVS-i loodud eelvaade

**TÖÖTERVISHOIU JA TÖÖOHUTUSE
JUHTIMISSÜSTEEMID
EVS 18001:2007 rakendusjuhised**

**Occupational health and safety
management systems
Guidelines for implementation of
EVS 18001:2007**

EESTI STANDARDI EESSÕNA

Käesolev Eesti standard:

- on koostatud Briti Standardiinstituudi (BSI) poolt välja töötatud standardi OHSAS 18002:2008 „Occupational health and safety management systems — Guidelines for the implementation of OHSAS 18001:2008” alusel esmakordselt;
- on kinnitatud Eesti Standardikeskuse 8. detsembri 2009 käskkirjaga nr 261;
- jõustub sellekohase teate avaldamisel EVS Teataja 2010. aasta jaanuarikuu numbris.

Standardi koostamisetpaneku esitas EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid”, standardi koostamist korraldas Eesti Standardikeskus ning koostamist rahastas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Standardi koostas OÜ TJO Konsultatsioonid, käesoleva standardi on heaks kiitnud tehniline komitee EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid”.

Käesolev standard esitab täiendavat informatsiooni, mis toetab Eesti standardi EVS 18001:2007 „Töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemid” (põhineb BSI poolt koostatud standardil OHSAS 18001:2007 „Occupational health and safety management systems”) rakendamist.

Sertifitseerida saab töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemi OHSAS 18001 või EVS 18001 alusel.

Hõlbustamaks organisatsioonidel nende soovi korral kvaliteedi, keskkonna ning töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemide integreerimist, on EVS 18001 välja töötatud kooskõlas ISO 9001:2008 (kvaliteedi-) ja ISO 14001:2004 (keskkonna-) juhtimissüsteemi standarditega.

Käesolev standard tsiteerib standardi EVS 18001 nõudeid ja lisab nende järele asjakohased juhised. Käesolevas standardis esitatud nõuete tsitaatide numeratsioon vastab standardi EVS 18001 numeratsioonile. Raamitud teksti puhul on tegemist täpse väljavõttega standardi EVS 18001 tekstist.

EVS 18002 vaadatakse üle ja seda muudetakse vastavalt vajadusele. Ülevaatused toimuvad EVS 18001 (OHSAS 18001) uuenduste väljaandmisel (eeldatavasti pärast ISO 9001 või ISO 14001 uusversioonide väljaandmist).

Eelmise versiooniga (avaldatud käsiraamatuna EVS 18001 Rakendusjuhised) võrreldes on põhimõttelised muudatused olnud järgmised:

1) seoses EVS 18001 uuendatud versiooniga:

- „Tervishoiu” olulisust on rohkem rõhutatud.
- „Planeeri-tee-kontrolli-täiusta” mudeli joonis on esitatud terviklikuna vaid sissejuhatuses ja seda ei ole toodud sektsioonipõhiste joonistena iga olulise peatüki juures.
- Jaotises 2 viidatud väljaannetes on piiratud vaid rahvusvaheliste dokumentidega.
- Lisatud on uusi termineid ja määratlusi, olemasolevaid on täiendatud.
- Kogu standardis on tehtud olulisi muudatusi, et saavutada kooskõla ISO 14001:2004ga ja suurem kokkusobivus ISO 9001:2008ga.
- Termin „talutav risk” on asendatud terminiga „vastuvõetav risk” (vt 3.1).
- Termin „õnnetusjuhtum” sisaldub nüüd terminis „vahejuhtum” (vt 3.9).
- Termini „oht” määratlus ei viita enam „omandikahjustusele” või „töökeskkonna halvenemisele” (vt 3.6).

Praeguses käsitluses ei ole selline „kahju” otseselt seotud töötervishoiu ja tööohutuse juhtimisega, mis on käesoleva standardi eesmärgiks, ning see sisaldub varade juhtimise valdkonnas. Selle asemel peaks töötervishoiule ja -ohutusele mõju avaldava „kahju” identifitseerima organisatsiooni riskihindamise protsessiga ning allutama kontrollile asjakohaste ohjamismeetmete kaudu.

- Kooskõlas ISO 14001:2004ga on ühendatud alajaotised **4.3.3** ja **4.3.4**.
- Tarvitusele on võetud uus nõue ohjamismeetmete hierarhia vaatlemiseks TTO planeerimise osana (vt **4.3.1**).
- Muudatuste juhtimine on märksa selgesõnalisemalt käsitletud (vt **4.3.1** ja **4.4.6**).
- „Vastavuse hindamise” all on esitatud uus alajaotis (vt **4.5.2**).
- Uued nõuded on esitatud osalemise ja nõupidamise jaotises (vt **4.4.3.2**).
- Uued nõuded on esitatud vahejuhtumite uurimise jaotises (vt **4.5.3.1**).

2) seoses EVS 18002 spetsiifiliste muudatustega:

- 2006. a välja antud EVSi käsiraamatus esitati esmalt EVS 18001 alapunkti asjakohane tekst ja selle järel :
 - a) asjakohane juhis alapunkti eesmärgi kohta;
 - b) alapunkti nõuete täitmiseks vajalike tüüpiliste sisendite kirjeldus;
 - c) protsesside kirjeldus, mida organisatsioon peaks kasutama, et püstitatud nõudeid täita;
 - d) alapunkti nõuete täitmiseks oodatavate tüüpiliste tulemuste (väljundite) kirjeldus.

Mainitud vormi kohaldamine osutus keeruliseks, seega käesolevas väljaandes seda ei järgita (õigupoolest ei kohaldata seda vormi järjepidevalt juba 2006. a avaldatud käsiraamatus). Selle asemel on käesolev EVS 18002 väljaanne esitatud loogilisemas vormis, mille kohaselt antud juhise koostamisel järgiti punkte a) kuni d), kuid erinevalt varasemast ei toodud neid eraldi esile.

- Uued alapunktid vastavalt EVS 18001-le (ja ISO 14001-le), näiteks:
 - EVS 18001:2007 jaoks: **4.4.3** Teabevahetus, osalemine ja nõupidamine (sealhulgas uued alapunktid osalemise/nõupidamise kohta, ning **4.5.3.1** Vahejuhtumite uurimine.
 - ISO 14001:2004st, **4.3.3** Eesmärgid ja kava(d) (varasemate alapunktide **4.3.3** ja **4.3.4** ühendamisel) ning **4.5.2** Vastavuse hindamine.
- Uued alapunktid ILO-OSH:2001 juhistega ühtlustamiseks, näiteks **4.1.2** Esmane ülevaatus, ja **4.3.1.5** Muudatuste juhtimine.
- Veel uusi alapunkte ja lisasid, näiteks **4.4.2.4** Teadlikkus, lisa C – Näiteid ohu identifitseerimise kontrollnimekirjas olevatest ohtudest ja lisa D – Mõnede riskihindamisvahendite ja -meetodite võrdlus.
- Paljudes alapunktides on antud põhjalikumad juhised, näiteks **4.3.1** Ohu identifitseerimine, riskihindamine ja ohjamismeetmete kindlaksmääramine, **4.3.2** Õigusaktide ja muud nõuded, **4.3.3** Eesmärgid ja kava(d), **4.4.6** Toimimisohje, **4.4.7** Valmisolek hädaolukordadeks ja tegutsemine nende puhul, **4.5.5** Siseaudit

Käesoleva väljaande eesmärgiks ei ole hõlmata lepingu kõiki vajalikke sätteid. Selle õige kohaldamise eest vastutavad kasutajad.

Käesoleva töötervishoiu ja tööohutuse analüüsi sarja väljaande nõuete täitmine ei taga iseenesest õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmist.

ICS 03.100.01 Ettevõtte organiseerimine ja juhtimine üldiselt; **03.120.01** Kvaliteet üldiselt; **13.100** Kutseohutus. Tööstushügieen
Võtmesõnad: tööohutus, töötervishoid
Hinnagrupp W

Briti Standardiinstituudi koostatud standard BS OHSAS 18001 on avaldatud Eesti standardina OHSAS Project Groupi loal litsentsi number 2007JK0067 alusel. (Nimetatud litsentsi on välja andnud ja seda haldab Briti Standardiinstituut OHSAS Project Groupi nimel). Tõlgendamise erimeelsuste korral tuleb aluseks võtta originaaltekst.

This translation of OHSAS 18001:2007 is reproduced with the permission of the OHSAS Project Group under licence number 2007JK0067. (This licence is issued and administered by BSI on behalf of the OHSAS Project Group). In any cases of dispute the English original shall be taken as authoritative.

Standardite reprodutseerimis- ja levitamisoigus kuulub Eesti Standardikeskusele

Andmete paljundamine, taastekitamine, kopeerimine, salvestamine elektroonsesse süsteemi või edastamine ükskõik millises vormis või millisel teel on keelatud ilma Eesti Standardikeskuse poolt antud kirjaliku loata.

Kui Teil on küsimusi standardite autorikaitse kohta, palun võtke ühendust Eesti Standardikeskusega:

Aru 10, 10317 Tallinn, Eesti; www.evs.ee; telefon: 605 5050; e-post: info@evs.ee

SISUKORD

EESTI STANDARDI EESSÕNA	2
SISSEJUHATUS.....	6
1 KASITLUSALA	9
2 NORMIIVITED	9
3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED	10
4 TTO JUHTIMISSÜSTEEMI NÕUDED	13
Lisa A (teatmelisa) Seosed EVS 18001, ISO 14001:2004 ja ISO 9001:2008 vahel	67
Lisa B (teatmelisa) EVS 18001 ja EVS 18002 vastavus ILO-OSH:2001 juhistele „Tööohutuse ja tervishoiu juhtimissüsteemide alased põhisuunad”	70
Lisa C (teatmelisa) Näiteid ohu identifitseerimise kontrollnimekirjas olevatest ohtudest	74
Lisa D (teatmelisa) Mõnede riskihindamisvahendite ja meetodite võrdlus.....	76
Kasutatud kirjandus	77

SISSEJUHATUS

Erinevad organisatsioonid pööravad üha enam tähelepanu usaldusväärse töötervishoiu ja tööohutuse (TTO) toimivuse saavutamisele ja demonstreerimisele, ohjates TTO riske kooskõlas oma TTO poliitika ja eesmärkidega. Nad teevad seda rangemaks muutuvate õigusaktide nõuete, majanduspoliitikate ja muude, häid TTO tavasid soodustavate abinõude arengu tõttu ning huvitatud osapoolte suureneva huvi tõttu TTO-alaste küsimuste vastu.

Paljud organisatsioonid on oma TTO toimivuse hindamiseks läbi viinud TTO „ülevaatusi” või „auditeid”. Omaette võttes ei pruugi need „ülevaatused” või „audidid” olla piisavad andmaks organisatsioonile kindlust, et tema tegevus vastab õigusaktide ja poliitika nõuetele nii praegu kui ka tulevikus. Mõjususe saavutamiseks peab neid läbi viima korrastatud juhtimissüsteemi raames, mis oleks organisatsiooni lahutamatu osa.

TTO juhtimist käsitlevad OHSAS-standardid on mõeldud selleks, et pakkuda organisatsioonidele mõjusa TTO juhtimissüsteemi elemente, mida omakorda võib integreerida teiste juhtimissüsteemidega ja seeläbi aidata organisatsioonidel saavutada TTO ja majanduslikke eesmärke. Need standardid nagu ka muud rahvusvahelised standardid ei ole mõeldud mittetariifsete kaubandustõkete seadmiseks ega organisatsiooni juriidiliste kohustuste suurendamiseks või muutmiseks.

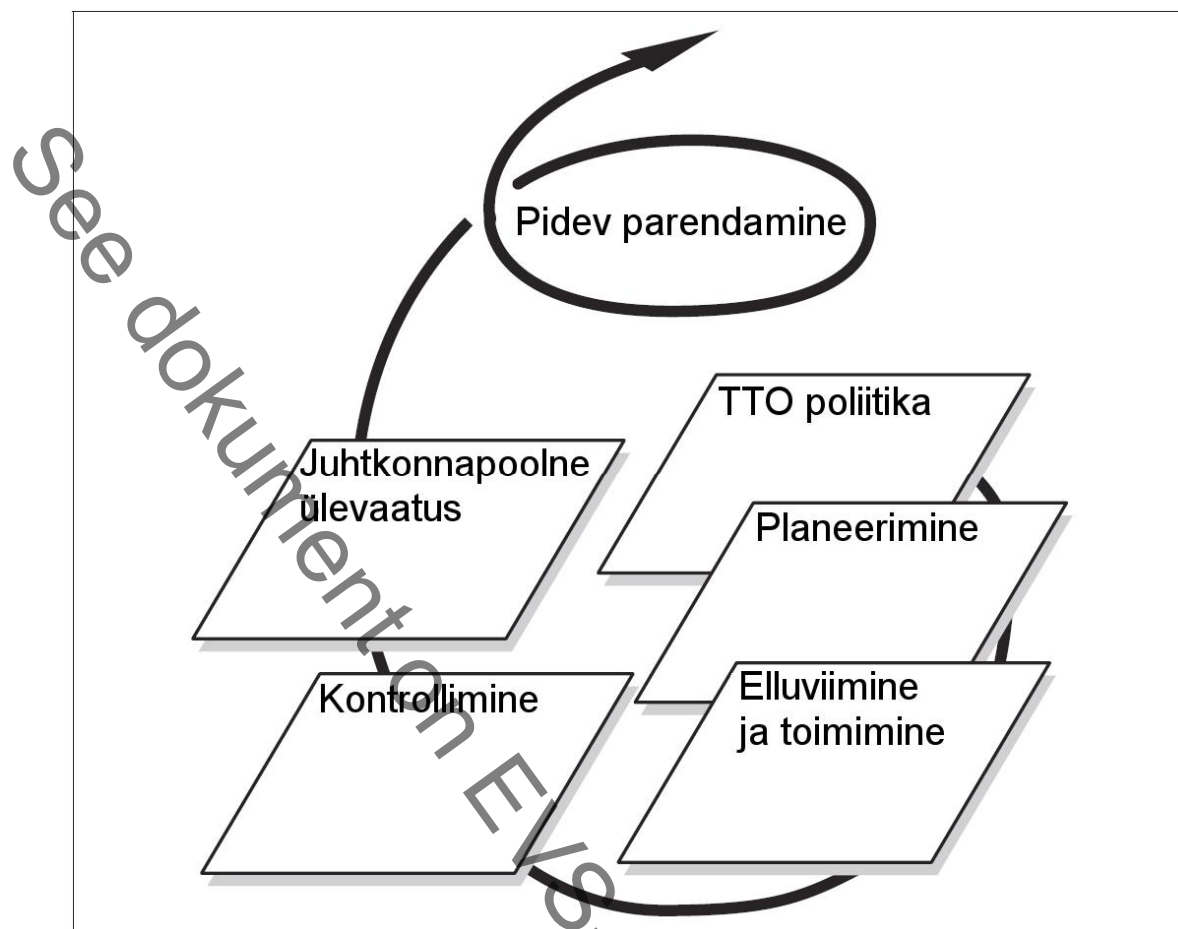
Standard EVS 18001 määratleb nõuded TTO juhtimissüsteemile, et võimaldada organisatsioonil välja arendada ja ellu viia poliitika ning eesmärgid, mis võtavad arvesse õigusaktide nõudeid ja infot TTO riskide kohta. See on mõeldud rakendamiseks kõikide organisatsioonitüüpide ja -suuruste korral ning sobitamiseks väga erinevate geograafiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete tingimustega. Lähenemisviisi alused on esitatud joonisel 1. Süsteemi edukus sõltub organisatsiooni kõikide tasemete ja talituste, eriti aga tippjuhtkonna pühendumusest. Selline süsteem võimaldab organisatsioonil välja arendada TTO poliitika, püstitada eesmärgid ja seada sisse protsessid, et täita poliitikaga võetud kohustumused, vajadusel võtta ette tegevusi, mis parendavad organisatsiooni toimivust, ning demonstreerida süsteemi vastavust standardi EVS 18001 nõuetele. Standardi EVS 18001 üldisemaks sihiks on sotsiaal-majanduslike vajadustega tasakaalus olles toetada ja soodustada häid TTO tavasid. Tuleb märkida, et paljusid nõudeid saab käsitleda samaaegselt või nende juurde mis tahes ajal tagasi pöörduda.

EVS 18001 arendamisel keskenduti standardi parendamisele,

- suurendades kooskõla ISO 14001 ja ISO 9001ga;
- otsides võimalusi suurendada kooskõla teiste TTO juhtimissüsteemi standarditega, nt ILO-OSH:2001 juhistega;
- peegeldades TTO praktikate arenguid;
- selgitades kasutamiskogemustele tuginedes versiooni EVS 18001:2006 nõuete originaalteksti.

Standardite EVS 18001 ja EVS 18002 vahel on oluline erinevus. Standard EVS 18001 kirjeldab nõudeid organisatsiooni TTO juhtimissüsteemile ning seda saab kasutada TTO juhtimissüsteemi sertifitseerimiseks/registreerimiseks ja/või isedeklareerimiseks. EVS 18002 juhised aga ei ole määratud sertifitseerimiseks, vaid on mõeldud organisatsioonile üldise abi osutamiseks TTO juhtimissüsteemi sisse seadmisel, elluviimisel või parendamisel. TTO juhtimisega haaratud küsimuste ring on terviklik, hõlmates ka neid, mis puudutavad konkurentsivõime- ja strateegiaalaseid järeldusi. Standardi EVS 18001 eduka elluviimise demonstreerimisega võib organisatsioon veenda huvipooli selles, et vastav TTO juhtimissüsteem toimib.

Kõik viited teistele rahvusvahelistele standarditele on vaid teavitava iseloomuga.

Joonis 1 – TTO juhtimissüsteemi mudel käesoleva standardi jaoks

MÄRKUS Käesolev standard põhineb nn Planeeri-tee-kontrolli-parenda (PDCA) meetodil, mida võib lühidalt kirjeldada nii:

- Planeeri – püstita eesmärgid ja sea sisse protsessid, mis on vajalikud tulemuste saavutamiseks vastavalt organisatsiooni TTO poliitikale.
- Tee – vii protsessid ellu.
- Kontrolli – seira ja mõõda protsesse TTO poliitikale, eesmärkidele, õigusaktidele ning muudele nõuetele vastavalt ning kanna tulemused ette.
- Parenda – astu samme TTO juhtimissüsteemi toimivuse pidevaks parendamiseks.

Paljud organisatsioonid juhivad oma tegevusi protsesside ja nende vastastikuste mõjude süsteemi kaudu, mida võib nimetada „protsessikeskseks lähenemisviisiks”. ISO 9001 edendab protsessikeskse lähenemisviisi kasutamist. Kuna PDCA-d saab kohaldada kõikidele protsessidele, võib neid kahte meetodikat pidada kokkusobivaks.

EVS 18001 sisaldab vaid neid nõudeid, mida on võimalik objektiivselt auditeerida. Sellele vaatamata ei püstita standard absoluutseid nõudeid TTO toimivusele väljaspool TTO poliitikas võetud kohustumusi (kohaldatavate õigusaktide jt organisatsiooni poolt tunnustatavate nõuete täitmise, vigastuste ja pöduruse vältimise ning pideva parendamise osas). Seetõttu võivad kaks organisatsiooni, millel on sarnased tegevused, kuid erinev TTO-alane toimivus, mõlemad täita standardi EVS 18001 nõudeid.

Standard EVS 18001 ei sisalda nõudeid, mis on omased teistele juhtimissüsteemidele, näiteks kvaliteedi-, keskkonna-, turvalisuse või finantsjuhtimisele, ometigi võib käesoleva standardi osasid sobitada või ühildada

teiste juhtimissüsteemide osadega. Organisatsioonil on võimalus kohandada standardi EVS 18001 nõuetele vastava TTO juhtimissüsteemi sisseseadmisel olemasolevat juhtimissüsteemi (olemasolevaid juhtimissüsteeme). Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et juhtimissüsteemi erinevate osade rakendamine võib erineda, olenevalt sihtotstarbest ja kaasatud huvipooltest.

TTO juhtimissüsteemi keerukus ning üksikasjalisus, dokumentatsiooni ulatus ja sellele kulutatavad vahendid sõltuvad paljudest teguritest, nagu süsteemi käsitusala, organisatsiooni suurus ja selle tegevuste, toodete ja teenuste olemus ning organisatsiooni kultuur. See võib olla oluliseks asjaoluks eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele.

MÄRKUS 1 Kui võrd EVS 18002 sisaldab kõiki EVS 18001 nõudeid, siis võivad organisatsioonid sertifitseerimise eesmärgil säilitada vaid standardi EVS 18002.

MÄRKUS 2 EVS 18001 ja käesoleva standardi sissejuhatuse tekstis esineb nende kahe standardi eripäradega seonduvalt väikseid erinevusi.

1 KÄSITLUSALA

Käesolev töötervishoiu ja tööohutuse hindamise sarja¹ standard sätestab juhised EVS 18001:2007 (OHSAS 18001:2007) rakendamise kohta.

Juhised selgitavad standardi EVS 18001:2007 aluseks olevaid põhimõtteid ja kirjeldavad standardi iga nõude juures selle eesmärgi, tüüpilisi sisendeid, protsesse ja tüüpilisi väljundeid. Eesmärgiks on aidata standardit EVS 18001:2007 mõista ja rakendada.

Standard EVS 18002 ei loo lisanõudeid standardis EVS 18001 sätestatutele ega kirjelda selle rakendamise kohustuslikku lähenemisviisi.

EVS 18001 tekst

Käesolev töötervishoiu ja tööohutuse hindamise sarja (OHSAS) standard kehtestab nõuded töötervishoiu ja tööohutuse (edaspidi TTO) juhtimissüsteemile, et võimaldada organisatsioonil ohjata enda TTO riske ja parendada TTO-alase tegevuse toimivust. Standard ei kehtesta TTO toimivuse eritingimusi ega näe ette üksikasjalikke nõudeid juhtimissüsteemi kavandamiseks.

TTO juhtimissüsteemi standard on kohaldatav igale organisatsioonile, kes soovib:

- a) sisse seada TTO juhtimissüsteemi, et kõrvaldada või vähendada töötajate ja teiste huvipoolte riski, kes võiksid oma tegevuses kokku puutuda TTO ohtudega;
- b) ellu viia, toimivana hoida ja pidevalt parendada TTO juhtimissüsteemi;
- c) tagada, et ta toimib vastavuses iseenda poolt sisse seatud TTO poliitikaga, ning teistele seda vastavust demonstreerida;
- d) demonstreerida, et ta toimib vastavuses käesoleva standardi nõuetega:
 - 1) tehes kindlaks oma tegevuse vastavuse ja seda deklareerides või
 - 2) otsides oma vastavusele kinnitust organisatsioonide poolt, kes on organisatsioonist huvitatud, nagu näiteks klientide poolt, või
 - 3) otsides kinnitust oma enesedeklaratsioonile organisatsioonivälise osapoole poolt või
 - 4) taotledes oma TTO juhtimissüsteemi sertifitseerimist/registreerimist välise organisatsiooni poolt.

Kõik käesoleva standardi nõuded on kavandatud nii, et neid oleks võimalik lülitada mis tahes TTO juhtimissüsteemi. Kohaldamise ulatus sõltub sellistest teguritest nagu organisatsiooni TTO poliitika, tegevuste iseloom ning toimingute keerukus ja nendega seonduvad riskid.

Käesolev standard on suunatud töötervishoiule ja tööohutusele ning ei ole suunatud teistele tervishoiu ja ohutuse valdkondadele, nagu näiteks töötajate heaolu programmid, tooteohutus, omandi kahjustused või keskkonnamõjud.

2 NORMIVIITED

Teised teavet või juhiseid andvad väljaanded on loetletud kasutatud kirjanduse peatükis. Soovitav on kasutada nende viimaseid trükke. Eriti tuleks tähelepanu pöörata järgmistele väljaannetele:

EVS 18001:2007 Töötervishoiu ja tööohutuse juhtimissüsteemid

¹ EE MÄRKUS: OHSASe sarja standardite OHSAS 18001 ja OHSAS 18002 põhjal on koostatud Eesti standardid EVS 18001 ja EVS 18002.

ILO-OSH:2001² *Guidelines on occupational safety and health management systems*

EVS-EN ISO 19011:2005 Kvaliteedi- ja/või keskkonnajuhtimissüsteemide auditeerimise juhised

MÄRKUS Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO) kinnitas 2008. a märtsis standardi ISO 19011 ülevaatuse projekti. Sellega seondult laieneb standardi käsitusala, sisaldades edaspidi täiendavate juhtimissüsteemi valdkondade auditeerimist, sh TTO juhtimissüsteemid. Kui ülevaadatud versioon muutub kättesaadavaks, siis tuleks viidata uuendatud versioonile.

3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED

Käesolevas standardis kasutatakse järgmisi EVS 18001:2007 termineid ja määratlusi:

EVS 18001 tekst

3.1 vastuvõetav risk (*acceptable risk*)

risk, mis on alandatud tasemeni, mida võib organisatsioon lubada, arvestades oma õiguslikke kohustusi ja **TTO poliitikat (3.16)**

3.2 audit (*audit*)

süsteemaatiline, sõltumatu ja dokumenteeritud protsess „auditi tõendusmaterjali” hankimiseks ja selle objektiivseks hindamiseks, et määrata auditi kriteeriumide täitmise ulatus

[ISO 9000:2005, 3.9.1]

MÄRKUS 1 Sõltumatus ei tähenda tingimata välist organisatsiooni. Paljudel juhtudel, eriti väiksemates organisatsioonides, saab sõltumatust demonstreerida auditeeritava tegevusega seonduvate kohustuste puudumise kaudu.

MÄRKUS 2 „Auditi tõendusmaterjali” ja „auditi kriteeriumide” edasiste juhiste jaoks vaata ISO 19011.

3.3 pidev parendamine (*continual improvement*)

TTO juhtimissüsteemi (3.13) täiustamise korduv protsess saavutamaks üldise **TTO-alase toimivuse (3.15)** parendusi kooskõlas **organisatsiooni (3.17) TTO poliitikaga (3.16)**

MÄRKUS 1 Nimetatud protsess ei tarvitse üheaegselt aset leida organisatsiooni kõigis tegevusvaldkondades.

MÄRKUS 2 Kohandatud ISO 14001:2004st, 3.2.

3.4 korrigeeriv tegevus (*corrective action*)

tegevus avastatud **mittevastavuse (3.11)** või muu ebasoovitava olukorra põhjuse kõrvaldamiseks

MÄRKUS 1 Võib olla rohkem kui üks mittevastavuse põhjus.

MÄRKUS 2 Korrigeeriv tegevus võetakse ette kordumise vältimiseks, samas kui **ennetav tegevus (3.18)** võetakse ette ilmnemise vältimiseks.

[ISO 9000:2005, 3.6.5]

3.5 dokument (*document*)

informatsioon ja selle kandja

² EE MÄRKUS: Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni juhised „Tööohutuse ja tervishoiu juhtimissüsteemide alased põhisuunad” saab tasuta alla laadida aadressilt: <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/managmnt/guide.htm>.